

Entreprenörskap och offentlig sektors omvandling

Dagsläge, Fallgropar och Frågetecken

Malin Tillmar, Docent

www.iei.liu.se/fek/forskning/deofs

Helix och DEOFS

Linköpings Universitet

Linköpings universitet

Med de positiva bilderna som grund...

- o Bakgrund: synsätt och lägesbild
- o Entreprenadmodell: småföretagen roll
- o Anställda som startat eget: kort och lång sikt
- o Kundvalsmodellerna: vad kommer de innebära?
- o Framtida utmaningar: Diskussion

Synen på entreprenören

Källa: Clipart

Källa: Sundin, red. (2004)
Off. sektorns entreprenörer

Var finns entreprenörskap?

	Företagare	Privat anställda	Offentligt anställda	Verksamma i ideell sektor
Entre- prenöriell				
Förvaltare /Ledare				

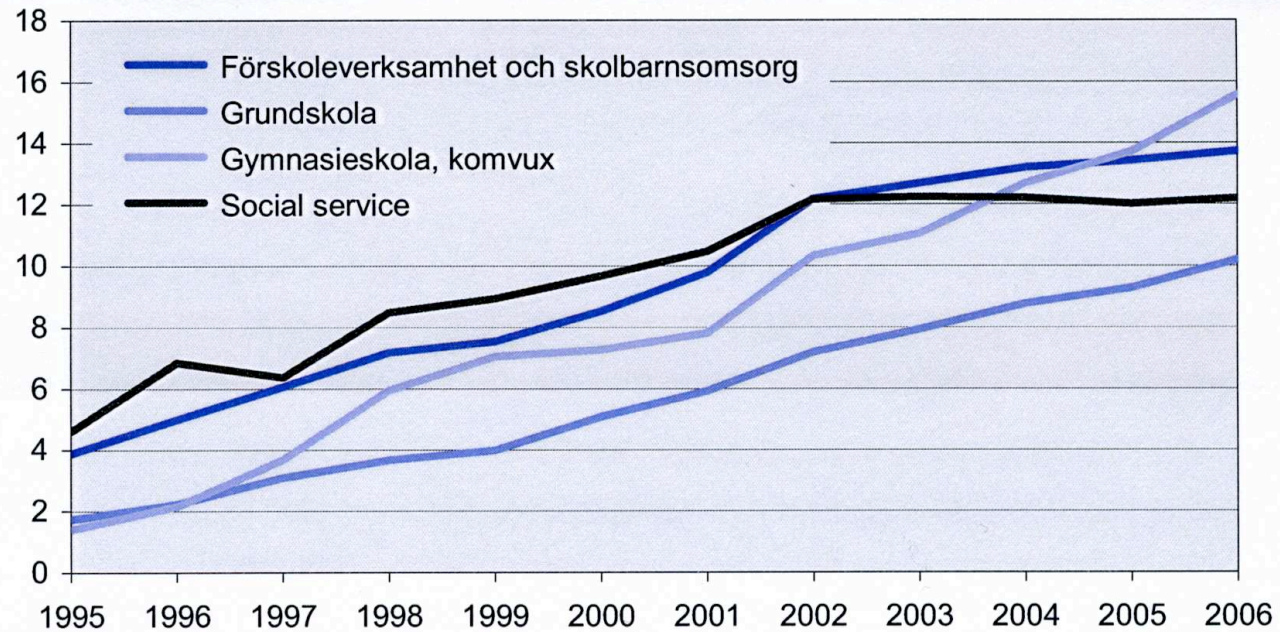
Källa: Sundin & Tillmar

Offentligt eller privat? – och ideellt

Organisering	Offentlig				Privat			
Huvudmannaskap								
Finansiering	Offentlig		Privat		Offentlig		Privat	
Produktionsutförande	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat
Offentlig eller privat sektor	OFF	BLANDFORMER HYBRIDER						PRIV

Källa: Christensen & Lagreid (2005), Organisationsteori för offentlig sektor.

23. Kommunernas köp av verksamhet från privat ägda företag eller organisationer som andel av driftkostnaderna 1995–2006. Procent
23. Municipalities' purchase of activities from privately-owned companies or organisations. Percentage of operational expenditures 1995–2006

Källa: SCB. Kommunernas finanser 1995–2000, Den offentliga sektorns finanser 2000–2003, Kommunernas hushållning med resurser 2004–2006.

Tabell 24: Kommunal variation, andel av verksamhetens kostnader som avser köp av huvudverksamhet 2004. Procent.

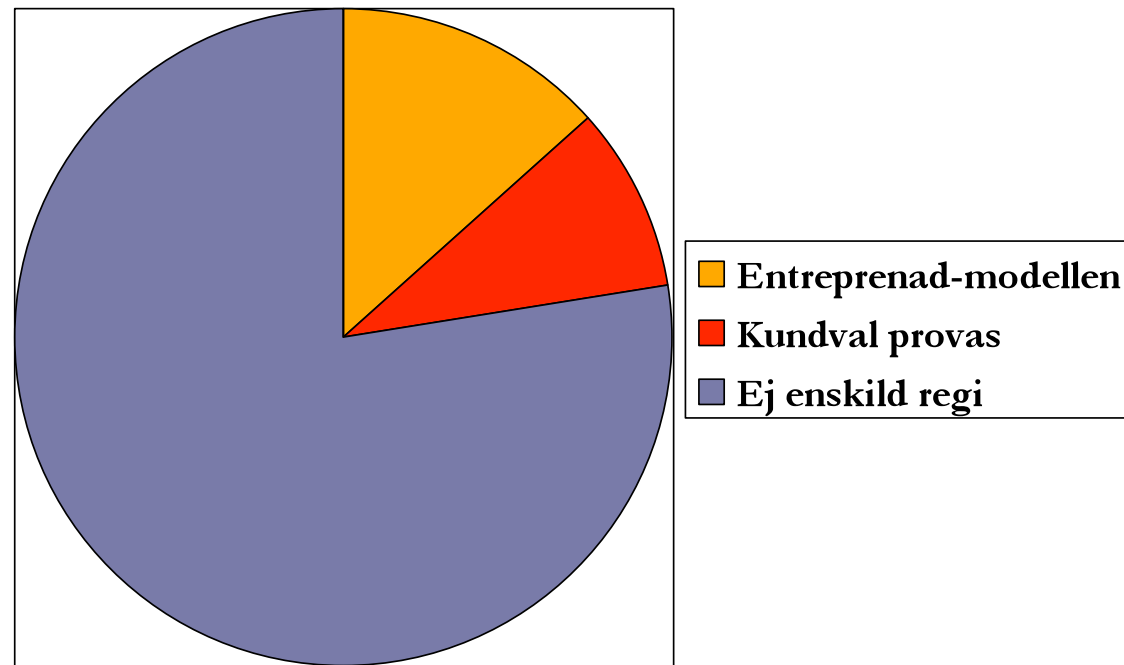
	Min*	Median	Max*
Barn- och ungdomsvård	0,0	37	72
Missbruksvård	0,0	40	91
Handikappomsorg	0,7	9,4	51
Äldreomsorg	0,1	1,9	42
Totalt¹	0,3	7,2	42

¹ För ovanstående fyra verksamheter

Källa: Statistiska centralbyrån. Kommunernas bokslut 2004

 Lika olika socialtjänst? Socialstyrelsen 2007-131-4 (s. 77)

System i landets kommuner - hemtjänst

Källa: www.socialstyrelsen.se/databaser
samt Konkurrensverkets rapportserie 2007:3

Marknadskonstruktion – t ex äldreomsorgen

o Entreprenadmodellen
(vanligast)

o Valfrihetsmodellen
(kraftigt ökande)

Rekommenderas om:

- o Höga FK
- o Tillräcklig konkurrens
- o Lätt att definiera relevanta egenskaper

Rekommenderas om:

- o Låga FK
- o Tillräcklig konkurrens
- o Konsumenten kan fatta rationella beslut

Källa: Konkurrensverkets rapportserie, 2007:3

Entreprenadmodellen och småföretagen

Formella hinder

- o Upphandlingsförfarandet
 - o Anbudsunderlag
 - o Stora enheter
 - o Kvalitetsaspekterna?
 - o Avtalstiderna
 - o Beslutsprocessen
 - o Värderingskriterier?
 - o Politiker eller tjänstemän?
- o Politiska möjligheter
 - o Oenighet ger otydlighet
 - o Ekonomin
 - o Oligopolsituation

Källa: Tillmar (2004) Är det möjligt? NUTEK R 2004:4

Informella hinder

"Jag tycker ibland att man försöker hitta någonting som man kan slå ner på..så man kan säga nej."

"Då ser han mig som en egen företagare som drar in vinst...Istället för att ha det perspektivet att vi har varit med och startat det här för att en grupp människor ska få jobb."

"[De] bara är ute efter att tjäna pengar"

Möjligheter

- o Engagemang och drivkraft
- o Erfarenheter
- o Kontakter
- o Utnyttjande av samordningsbrister

Källa: Tillmar (2004) Är det möjligt? NUTEK R 2004:4

Rekommendationer

- o Branschkunskaper (bristvara)
 - o Nationella lagar och regler
 - o Lokala variationer
- o Bygg relationer med kommun/landsting
- o Sprid riskerna
 - o Fler kommuner/lansting
 - o Företag eller ev privatbetalande kunder

Anställda startar eget

1990-talet

Biblioteket

- o Oväntat
entreprenörskap
- o *"Biblioteket är en del
av samhället"*
- o Ogillande från kollegor
- o Politiker, tjänstemän
och invånare nöjda

Sundin, Bibliotekarien
som startade eget

Sjukhemmet

- o *"Vi vill ge de äldre en
hemlik miljö där de
kan bo för sig själva"*
- o Omtyckta av alla
nivåer inom
kommunen
- o *"Man jobbar 24
timmar per dygn"*

Tillmar, Är det möjligt?
Nutek

Idag – 15 år senare

Biblioteket

- o Arbetslös
- o Kommunen tog tillbaka utförandet
- o Svikare bland bibliotekarier
- o Frustrerad – pga engagemang för yrket
- o Varför?
 - o För mycket service
 - o Rädda en kommunanställd från arbetslöshet

Sjukhemmet

- o Arbetslösa och sjukskrivna
- o Storföretag vann med minsta marginal
- o De-motiverade
 - o *"Vi har tömmt vår förråd på vilja. Vi orkar inte göra detta om igen."*
 - o *"Jag kommer aldrig mer vilja jobba för kommunen."*

Källa: Sundin & Tillmar, 2008, Creative destruction or destruction of creativity, NSCB Conference

Konsekvenser på olika nivåer

- o Individ – Förstörd kreativitet
 - o Omotiverade
 - o Orättvist behandlade
 - o Entreprenörskap ledde till arbetslöshet
- o Kommunen ?
 - o Nya idéer och effektivitet initialt
 - o Kontinuerlig förnyelse försvinner
 - o Förlorar entreprenörerna från organisationen
- o Samhället – Skapande eller förstörelse?
 - o Stärks förutsättningarna för entreprenöriell attityd?
 - o Effektivitet & Kvalitet?

Källa: Sundin & Tillmar, 2008, Creative destruction or destruction of creativity, NSCB Conference

Tabell 1. Antal sysselsatta i småföretag inom vård och omsorg år 2008 respektive 2005.

Delbransch	Antal företag		Antal sysselsatta		Antal sysselsatta i genomsnitt		Antal heltids-sysselsatta		Antal heltids-sysselsatta i genomsnitt	
	2005	2008	2005	2008	2005	2008	2005	2008	2005	2008
Öppen och sluten hälso- och sjukvård	1 800	2 690	7 900	9 400	4,3	3,5	4 000	4 800	2,1	1,8
Annan hälso- och sjukvård	4 600	4 900	9 100	10 900	2,0	2,2	5 300	6 400	1,1	1,3
Tandvård	1 500	1 200	4 800	4 600	3,1	3,8	3 100	2 700	2,0	2,2
Särskilda boenden och öppna socialinsatser	800	780	8 700	11 400	10,3	14,8	4 900	5 900	5,8	7,6
Samtliga småföretag inom vård och omsorg	8 900	9 600	30 600	36 400	3,5	3,8	17 300	19 800	1,9	2,1
Samtliga småföretag	244 000	277 000	808 500	1 102 000	3,3	3,9	590 700	807 200	2,4	2,9

Källa: Nutek och SCB (2005 & 2008 "Företagens villkor och verklighet").

Tabell 6.1 Företagare inom vård och omsorg fördelade på kvinnor och män år 1993–2004

	Kvinnor		Män		Totalt Antal
	Antal	Andel	Antal	Andel	
1993	2 394	54%	2 036	46%	4 430
1997	3 306	58%	2 439	42%	5 745
2001	4 773	62%	2 971	38%	7 744
2004	7 598	57%	5 765	43%	13 363

Källa: SCB: s Rams. Anm. Siffrorna avser både individer som driver enskild näringsverksamhet och individer som är fåmansaktiebolagsdelägare.

 Framtidens näringsliv: Företagens framväxt i vård- och omsorgssektorn. NUTEK B 2007:2 (s. 68)

Kundvalssystem - förhoppningarna

Utredarens bedömning: I de kommuner och landsting som väljer att införa valfrihetssystem kommer små företag och i synnerhet kvinnligt företagande att gynnas. De föreslagna bestämmelserna om valfrihetssystem är enklare än LOU:s och innebär att alla som uppfyller de ställda kraven får teckna avtal med myndigheten.

Källa: SOU 2008:15, LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem

Kundvalssystem - Satsningarna

- o Socialstyrelsen:
 - o 280 miljoner för stimulansmedel
 - o 177 kommuner sökt vid årsskiftet
 - o Varav 140 kommuner för förberedande åtgärder
 - o Idag har 190 kommuner fått stimulansbidrag idag
- o Sveriges kommuner och landsting
 - o 5 miljoner för råd & stöd till införande, bl a nätverk
- o Valfrihetssystem enligt LOV, April 2009
 - o Kammarkollegiet
 - o 13 kommuner
 - o 4 Landsting

Kundvalssystem i landets kommuner

Ersättningen till utföraren/anordnaren följer den enskildes val			
	Hemtjänst - service	Hemtjänst - omvårdnad	Särskilda boenden
Finns	30	21	12
Planerar	56	44	12
Valfrihetssystem enligt LOV			
	Hemtjänst - service	Hemtjänst - omvårdnad	Särskilda boenden
Ska införa	55	45	12
Planerar att utreda	135	114	63

Källa: SKL: Inventering av valfrihet i äldreomsorg,
december 2008

Flera olika system provas

Möjlighet att välja mellan privata utförare/anordnare

	Hemtjänst - service	Hemtjänst - omvårdnad	Särskilda boenden
Finns	39	28	19
Planerar	87	64	33

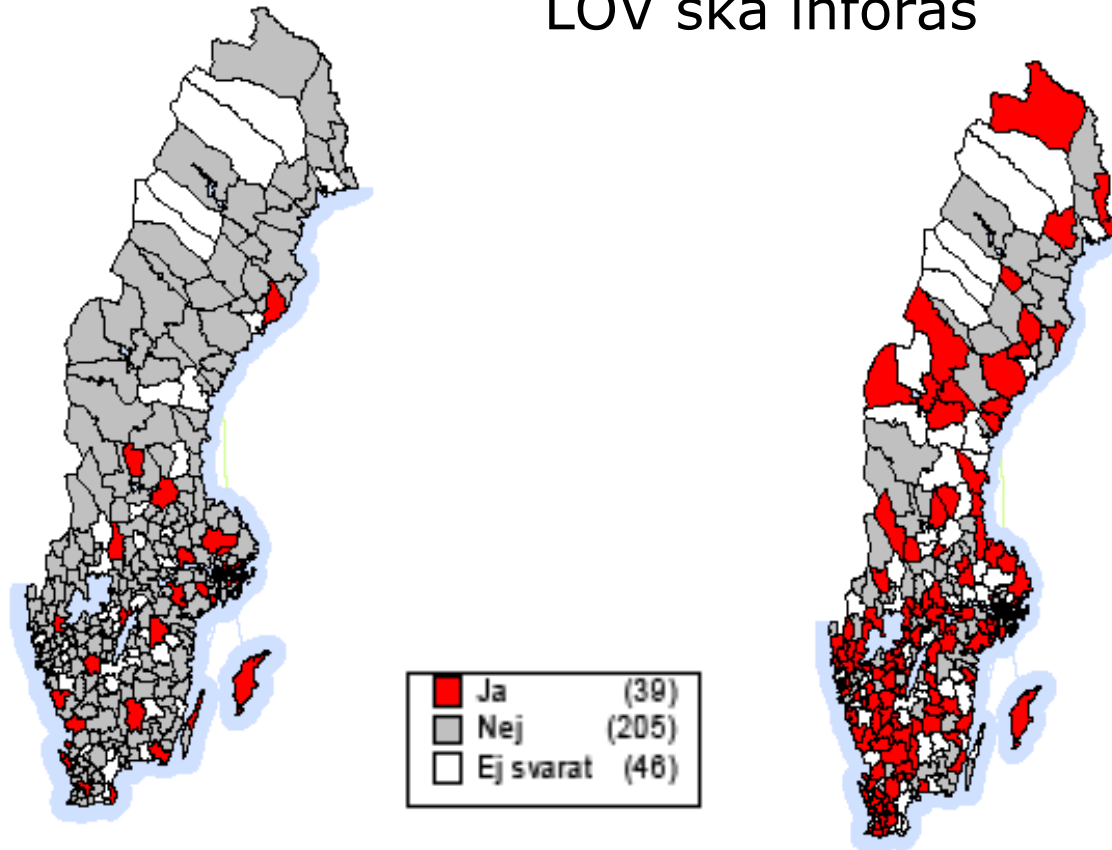
Möjlighet att välja mellan kommunala utförare/anordnare

	Hemtjänst - service	Hemtjänst - omvårdnad	Särskilda boenden
Finns	27	20	45
Planerar	43	29	27

Källa: SKL: Inventering av valfrihet i äldreomsorg,
december 2008

Dagsbilden

- o Val mellan privata utförare
- o Planerar att utreda om LOV ska införas

Källa: SKL: Inventering av valfrihet i äldreomsorg, december 2008

Marknadsmodeller - äldreomsorg

- o Tårtbitsmodellen – "tvåstegsraket"
- o Vouchermodellen
- o Linköpingsmodellen – Eget Val
 - o Servicehus – Upphandlat basansvar – 3 utförare
 - o Aukorisation av hemtjänstutförare – ca 15 utförare
 - o 3 områden
 - o Boservice
 - o Matlåda
 - o Omvårdnad
 - o Avgränsningsmöjligheter: t ex tid, rum, kapacitet
 - o Icke-vals alternativ = basansvar

Småföretagen och kundvalssystemen

Förhoppningar

Riskspridning

Nischer

Avgränsningsmöjlighet

- o Verksamhet
- o Rum
- o Tid

Källa: Sundin & Tillmar, kommande

Frågor?

Vad innebär det sk Icke-valsalternativet?

Prisnivån och lönsamhet?

Vågar brukarna/kunderna välja de små?

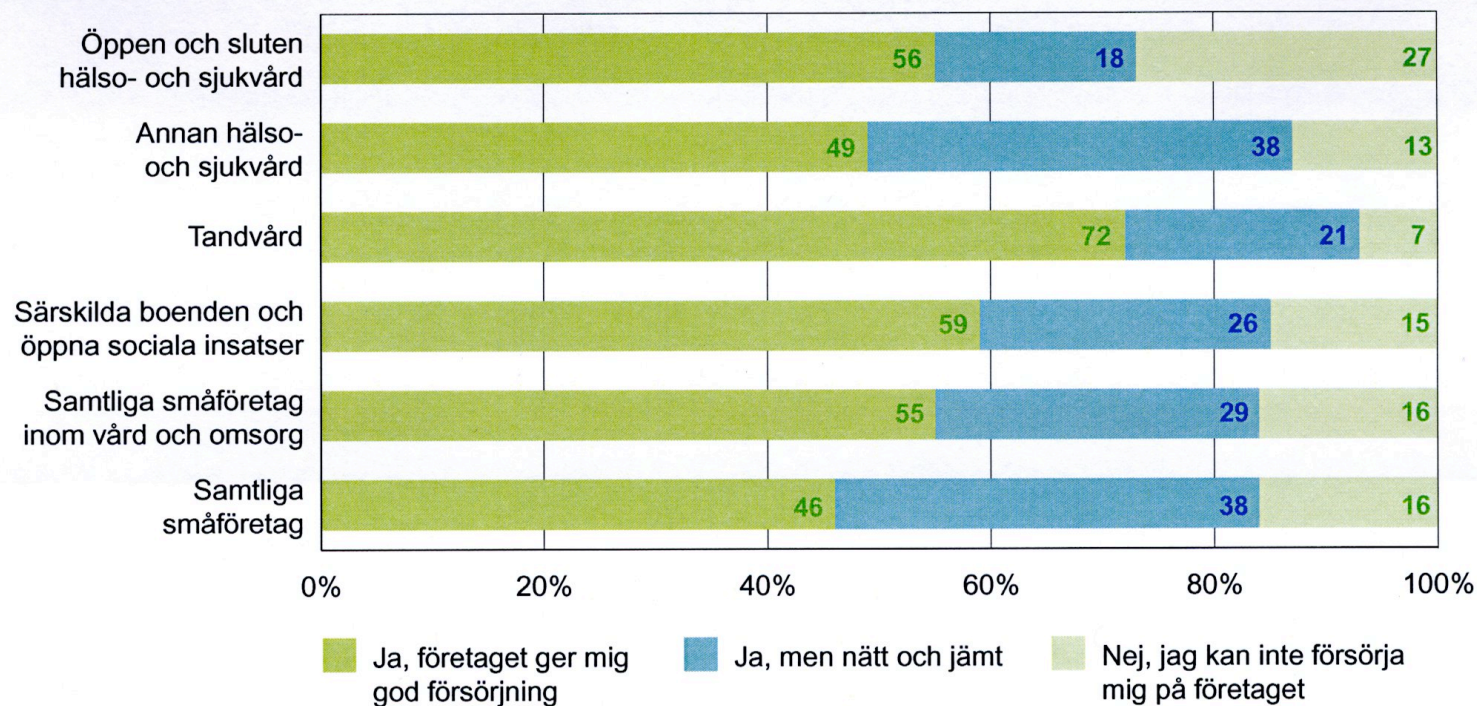
Vem/vilka tar marknadsandelar?

	Kommunala utförare	Stora privata utförare	Små privata utförare
Boservice			
Matkorg			
Om-vårdnad			

Källa: Sundin & Tillmar, kommande

Bara (?) 55% ger god försörjning

Figur 8. Möjligheten att försörja sig på inkomsten från företaget.

Källa: Nutek och SCB (2008) "Företagens villkor och verklighet".

Effekter?

- o Ex. Linköpings kommun
 - o Nya upphandlingsprinciper.
 - o "Kvalitetsupphandlingar" – poängsystem
 - o Tex mat, ssk, chefer, personaltäthet
- o Vilka blir de nya utmaningarna?
 - o Att hitta marknadskonstruktioner som möjliggör för småföretagen?
 - o Att hålla både bemanningskrav och budget?
 - o Att underlätta för intraprenörskap i större org?
 - o Underleverantörsrelationer?

Några av våra forskningsfrågor

- o Vad händer med förutsättningarna för entreprenörskap och nytänkande?
 - o Organisatoriskt handlingsutrymme
 - o Ekonomiskt handlingsutrymme
- o Relationen mellan olika organisationer?
 - o Stora/små liksom sektorstillhörighet
- o Kvinnors entreprenörskap?
- o Socialt entreprenörskap, roll och plats?
- o Lokala variationer?

Läs mera ...

- o www.iei.liu.se/fek/forskning/deofs
- o www.fsf.se
- o www.konkurrensverket.se
- o Ökad konsumentnytta inom vård och omsorg. Konkurrensverkets rapporterier: 2007:3

- o Lundström & Sundin (2008) Perspektiv på omvandling och förnyelse i offentlig sektor, FSF: örebro
- o Sundin & Tillmar (2008) A Nurse and a Civil servant changing institutions, i Scandinavian Journal of Managment
- o Tillmar (2004) Är det möjligt? Om villkor för småföretag inom vård och omsorg, NUTEK 2004:4 (www.nutek.se)
- o Sundin, red, (2002) Den offentliga sektorns entreprenörer, Kommentus
- o SOU 2008:15 LOV att välja
- o SOU 2008:37 Vårdval i Sverige